

TIEDÄ JA TOIMI

Vaikutusten arviointi ennakkoon

Oletko varmistanut, että päätökset kunnassasi parantavat kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä vähentävät väestöryhmien välisiä terveyseroja?

Päätökset vaikuttavat terveyteen

Arvioidaanko kunnassasi säännöllisesti ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin? Tiedätkö kuinka päätöksesi vaikuttavat sosiaaliryhmien välisiin terveyseroihin?

Ennakoarviointi tuottaa ja jäsentää erilaista tietoa päätöksenteon tueksi. Se tehdään ennen päätösesitystä valmistelijan, työntekijöiden ja niiden kanssa, joita päätös koskee. Ennakoarvioinnin tuloksena saadaan perusteltuja ratkaisuja ja kyetään tuottamaan entistä parempia palveluja. Lisäksi arvioinnin avulla on mahdollisuus edistää kaikkien kuntalaisten, myös heikossa taloudellisessa tai sosiaalisessa asemassa olevien ihmisten, hyvinvointia ja terveyttä.

Vaikutuksia voi tarkastella etukäteen

Päätösten vaikutuksia on hyvä ennakoida. Parhaiten se onnistuu, kun ennakoarviointi liitetään osaksi valmistelu- ja päätöksentekokäytäntöjä.

Valmistelija tutustuu eri päätösvaihtoehtoihin ja vertailee niiden hyviä ja huonoja puolia. Hän konsultoi tarvittaessa sisältöasiantuntijoita ja kuntalaisia. Vertailun tulokset voidaan esittää taulukkona ja vertailu liitetään päätösehdotukseen. Tuloksista keskustellaan päätöksen esittelyn yhteydessä.



Aiheutuuko päätöksestä vaikutuksia jollekin ihmisryhmälle? Rasti ruutuun:

Vaikutuksen kohde	Vaikuttava tekijä					
	Sukupuoli	Ikä	Kieli, kulttuuri-tausta	Asuin-paikka	Tulot, koulutus, ammatti-asema	Työ-markkina-asema
Elinolosuhteet: esim. työolot, asumisolot, liikenne- ja liikkumismahdollisuudet						
Elintavat ja valinnat: esim. tupakointi, alkoholin liikakäyttö, ravitsemus ja liikunta						
Kulttuuriset tekijät: esim. identiteetti, alakulttuurit, yhteisöllisyys						
Palveluiden tasa-arvoisuus: terveys- ja sosiaalipalvelut, muut palvelut						



Hyötyä eri ihmisille

Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia arvioidaan eri nimillä; Sukupuolivaikutusten, lapsivaikutusten, terveysvaikutusten tai sosiaalisten vaikutusten arviointeina.

Kaikki **kuntalaiset** hyötyvät, jos terveiserot saadaan pienenemään. Arvioimalla ennakkoon on mahdollista parantaa kaikkien tai erityisesti tietyn ryhmän olosuhteita. Ainakaan päätöksiä ei tehdä tunnistamatta niiden mahdollisia vaikutuksia.

Päätäjälle ennakoarviointi antaa mahdollisuuden tehdä ratkaisuja, joiden vaikutukset ovat jo etukäteen paremmin ennustettavissa. Vertailu antaa näin perusteluja päätöksenteolle.

Valmistelija saa työkalun esittää vaikutuksia talousnäkökulmaa laajemmin. Positiivisten vaikutusten lisäksi voidaan kuvata vähemmän toivottuja vaikutuksia. Näin kuntalaisten välisten, esimerkiksi sosioekonomisen aseman mukaisten, terveyserojen kasvua kyetään hillitsemään ja parhaassa tapauksessa eroja tasoittamaan.

Erilaiset vaikutukset yhdessä

Yllättävän monilla päätöksillä on vaikutuksia kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin. Erilaisista vaikutuksista tarvitaan tietoa sekä valmisteluvaiheessa että päätöksiä tehtäessä. Ennakoarviointi auttaa näkemään eri vaihtoehtojen vaikutukset.

Suorat talousvaikutukset eivät yksin riitä kestäväan päätöksentekoon. Tarvitaan tietoa eri tekijöistä, jotka yhdessä vaikuttavat päätöksen seurauksiin ja jotka täytyy ottaa huomioon päätöstä tehtäessä.

Vaihtoehtojen kuvaaminen auttaa ristiriitatilanteissa. Vaihtoehtojen vertailu on helpompaa, kun eri vaihtoehdot kuvataan rinnakkain ja niiden vaikutukset kuvataan systemaattisesti. Ristiriitatilanteessa vertailusta löytyy kaikkien osapuolten ratkaisut ja argumentit.

Vaikutuksia arvioidaan ennalta silloin kun niillä on todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia. Etusivulla oleva kysymyslista auttaa vaikutusten tunnistamisessa ja arvioimisessa. Yhteisesti voidaan myös päättää, millaisista kuntapäätöksistä vaikutuksia tulee aina arvioida.

Esimerkiksi Helsingissä, Espoossa ja Kainuun maakunnassa päätöksiä

- ennakoarvioidaan, kun valmisteltavalla asialla on merkittäviä vaikutuksia tietyille ihmisryhmälle tai alueelle tai kun lautakunta päättää palvelua koskevasta linjauksesta tai suunnitelmasta
- ennakoarvioidaan tarpeen mukaan vastattaessa lausuntoihin, esityksiin tai kirjeisiin
- ei ennakoarvioida yksilöhuoltojaoston asioita, oikaisuvaatimuksia, nimeämispäätöksiä ja tiedoksi merkittäviä asioita.

Vaadi ennakoarviointia oman työsi tueksi!

Vaikutukset voivat kohdistua eri tavoin

- sukupuolen,
- iän,
- kulttuuritaustan,
- terveyden tai
- koulutuksen mukaan.

Kun olet tunnistanut vaikutukset, vertaile eri ratkaisuvaihtoehtojen paremmuutta.

Lisää tietoa

Nelimarkka K & Kauppinen T. 2007. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Stakes. Oppaita 68

Rotko T, Sihto M & Palosuo H. 2008. Katsaus terveysvaikutusten arviointiin terveyserojen näkökulmasta. Stakes. Työpapereita 24/2008

Rotko T & Sihto M. (toim.) 2008. Terveysvaikutusten arvioinnin kehittäminen -seminaari 21.–22.3.2007. Stakes. Seminaariraportti. Työpapereita 2/2008

Tukia H, Simoila R & Oulavirta L. 2008. Terveysvaikutukset ja kunnallinen päätöksenteko. Helsingin opetusviraston pilottihanke. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2008; 45 197–208

www.thl.fi/iva

www.thl.fi/kaventaja

Lisää kortteja saatavissa www.thl.fi/kaventaja > Kaventajan keinot > Materiaalipankki

Yhteystiedot

tapani.kauppinen@thl.fi

